

Чернігівська державна обласна універсальна
наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка

Ольга Лантух

Наумівка - МОЄ СВЯТЕ СЕЛО

Чернігів-2005

ББК 63.3 (4 УКР)

Л 22

Лантух О. Наумівка – моє святе село / Черніг. ОУНБ ім. В.Г. Короленка. Ред., відп. за вип. Л.В. Феофілова. – Чернігів, 2005. – 16 с.

Поетично-прозова розповідь завідувачки сільської бібліотеки-філії про історію села, його людей, створення музейної кімнати села.

Комп'ютерний набір,
макетування Л. Раєвич
Художник В. Магдаченко
Тираж 75

© Лантух О.

Куточку мій, село моє, святися І пам'яттю в нащадках озовися

*На Україні є такий куточок,
Де річечка цілується із небом,
Де кращої землі й шукать не треба,
Де люд до праці й до пісень охочий.
Куточок той – село моє привітне.
Співають люди – а воно все квітне...*

Цей рідний куточок, ім'я якому Наумівка, бачив на своєму віку війни й страждання, піднесення й радість. З початку його заснування вирує тут життя, сповнене любові й поваги, добра й надії, мужності й відваги.

*Наумівко свята і прозаїчна!..
Вросла корінням в доли поколінь,
Підносишся у Слави височінь
Людьми своїми, силою творінь,
І пам'яттю торкаєшся у вічне...*

Наумівка. 1978 рік. Голова колгоспу ім. В. Чкалова Микола Григорович Бородавко мріє про музей історії села. Директор школи підтримує ідею і доручає цю справу викладачу історії Наталії Карпівні Лучок. Та, мабуть, роки брали своє: не судилося тоді їй зробити цей патріотичний жест для села. Пішла на заслужений відпочинок – і все.

1984 рік. Вдруге подано ідею. На посаді викладача історії молодий енергійний фахівець Віктор Петрович Рябець. Він організовує пошукову групу школярів і збирає матеріали про героїв воєнних літ. Зв'язувалися і з Московським державним центральним архівом, і з військовими підрозділами, і зі знайомими та родичами розшукуваних земляків по всьому Радянському Союзу. Але матеріалів майже не надходило, хоча запитів було зроблено чимало.

2000 рік. Нема вже колгоспу. Нема вже і М.Г. Бородавка, котрий так хотів побачити омріяний край

увічненим у пам'яті історії. Є приватне сільгоспідприємство з його умілим керівником, є директор прекрасної середньої школи, сільський голова, депутати районної ради... не вистачає тільки того, хто б міг зробити крок у Священний Початок... Я часто почала над цим замислюватися. Рішучим поштовхом до дій став клуб юних читачів “Джерела”. Ми разом планували заходи, як от: сходити до істинного аматора народного мистецтва Марії Іванівни Метли, та побути у її казковому царстві вишивки. Або запросити на засідання фольклорний колектив, щоб поспілкуватися, згадуючи, як було колись... І хоча клуб характеризувався здебільшого творчим нахилом роботи та з народознавства, поступово все ясніше в ньому відчувався дух життя і побуту наших односельців. І це не завадило йому носити ще й звання юних краєзнавців. А час же не стояв на місці. Думалося: як же це – таке велике, гарне село – і жодної згадки про прадідів, жодної пам'ятки про рідне, наше... Ми ростемо, мудріємо, старіємо, відходимо у Небуття. А треба ж іти у Вічність. І хто, як не ми, це зробимо: залишимо маленький паросток наумівського зернятка, посіяного козаком Наумом (чи чернігівським воєводою князем Наумом) і пророщеного нашим прадідом. А нам і нащадкам продовжувати плекати ці пагони. Вони ще розростуться не одною гілкою, не одним листочком – животворним, живильним, живим...

Почалося зі звичайних розмов із селянами. Багато ще, дякувати Богу, є людей, які пам'ятають перекази старожилів. Поступово збільшувалася і кількість експонатів, що символізували минувшину наумівського життя. Але одних лише переказів-спогадів та експонатів для створення повноцінного музею недостатньо. Дізнавшись про мої спроби і бажання іти далі, мені пропонує свою допомогу заступник директора з наукової роботи Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка Любов Василівна Феофілова. Завдяки їй майбутній музей поповнився копіями цінних

документів з історії школи, першої народної бібліотеки та ін.

2001 рік. З допомогою Л.В. Феофілової я швидко зв'язалася з науковцями Чернігівського історичного музею ім. В.В. Тарновського, де ми спільно розробили тематико-експозиційний план нашої музейної кімнати і, окрилена радістю та новими здобутками, “летіла” додому. Хоча радіти було ще ранувато... Здавалося, основне вже зроблено, ще лише кілька кроків. Здавалося... На той час тричі мінялися люди на посаді сільського голови; коштів же, звичайно, не було, а директор ПСП “Злагода” і радий би допомогти... Потрібних будівельних матеріалів не знайти, а самі будівельники, яких на пальцях однієї руки навіть багато лічити, були на невідкладних роботах у господарстві. Зверталася й до депутата районної ради, заступника голови райдержадміністрації з питань будівництва та надзвичайних ситуацій І.І. Бузака. Всі готові допомогти, але в кожного свої завдання – головніші, глобальніші. Тому доводилося чекати.

Значну підтримку надавали працівники районної бібліотеки. Особливо маю дякувати директору ЦБС Світлані Іванівні Доропій, до якої зверталася у хвилини відчаю, безпорадності.

Одним з перших, хто підтримав і допоміг, був і депутат районної ради від нашого округу В.І. Шматок. Вислухавши мене зі своїми сумнівами, прискорила день відкриття довгожданої музейної кімнати заступник голови райдержадміністрації з питань гуманітарної сфери Р.М. Малиш. Поруч зі мною були мої друзі – невеличка, але міцна бібліотечна “трійка” – бібліотекар Надія Григорівна Віречко та техпрацівниця Валентина Миколаївна Рябченко. Зазначу, що і жіночий клуб “Порадниця”, і клуб юних читачів “Джерела” були для нас важливою підтримкою у проведенні масового заходу з приводу урочистого дня відкритих дверей музейної кімнати.

З членами клубу “Джерело” під час презентації музейної кімнати

2003 рік. Грудень. Вносяться останні корективи до завершення робіт, де приклав свою руку і новий сільський голова Василь Олександрович Католик. Директор ПСП “Злагода” Віталій Степанович Топтун віддає останні розпорядження щодо побудови покутної лави, якої ще не вистачало біля столу, а сільський слюсар І.П. Пироженко, з котрим майже всі роботи будівельного характеру ми проводили разом, забиває останнього цвяха для останнього стенду...

2004 рік. *Красується в Наумівці хатина,
1 соняшник з барвінком розквіта.
А під вікном на призьбі, біля тину,
Застигла вічність давня і свята.
Там чиясь доля плакала-сміялась,
Там чийсь діти в прадідів пішли,
Зерном любові ниви засівались
І в пагонах нащадків проросли.*

І жив у тій хатині козак Наум Беда. На березі гарного струмка, що впадав у річку Бречицю, серед

мальовничих лісів та луків розросталося його обійстя. І мандрували шукачі кращої долі, та коли проходили повз тую хату, то так і залишалися там для подальшого проживання... Так, і фрагмент давньої біленької хатини, і соняшники, і барвінок біля призьби під тином – все оце є отут, в єдиному зв'язку Учора і Сьогодні. А відлік часу ж ішов із XII століття... Ішли роки, віки. Приходили й відходили люди, що творили історію. І ось вона, перед нами, у оцій маленькій кімнаті: з образами, вишиванками, фотографіями, документами... А ще стоїть біля тину під хатою генеалогічне дерево роду Пекельних. Від служителя царської армії до сучасного вчителя й космонавта розрослося воно. І багато гілочок іще чекають на своїх листочків, які продовжуватимуть підтримувати пам'ять свого родоводу.

Звертаючи увагу на тонку роботу давньої вишивки, мимоволі замислюєшся: без канви, при свічі люди вишивали, творили свій узор, який символізував життя.

А вишивали ж, вишивали...

Мережки сонцем гаптували,

Калиною, ромашками, барвінками...

Була фантазія в наумівській жінки!

Кожний орнамент мав магічне значення: чи то на рукавах, переднику, чи на рушнику, картинах. А ще дивує розмаїття тканого полотна різного гатунку. Це робили на ткацькому станку, іменованому в народі верстаком. А тоді

шили одяг, який мав для тіла найздоровіше значення, а також рядна, простирадла, ковдри.

**Уявляю себе господинею цього робочого верстака:
присіла – і поринула в те далеке XVIII ст.**

А на покуті – красному куті – снопик житньо-пшеничний як символ достатку в домі і святості хліба, ікони в рушниках, лампадка, стіл. І справляли люди свята, і раділи їм, дякуючи долі своїй. І жодне свято не обходилося без церкви. Збереглися ще сторінки Біблії, виданої у XIX ст. та Біблії в картинках. У XVII столітті, саме на свято Михайла відкрився цей святий храм у селі. Та в роки війни церкву було розграбовано і розібрано. А яка цікава історія наших хуторів та урочищ! Межимхи, Кончи-Могиль, Резанка, Руда, Загребелля, Переділ... І донині люди пам'ятають і переказують їх виникнення для збереження одвічних святинь рідної землиці.

Революція. НЕП. Лікнепи. Комнезами. Колективізація. Все це наше минуле. І все оце відбилося на долі наумівців. В селі ще довго існували два невеличкі заводи – винокурний та цукропісочний (заснований

1851року), що належали поміщику з Корюківки П.В. Степанову. У 1918 році створено органи радянської влади. Першим головою сільради був Серeda Олександр Парфенович. У 1930 році організовано перший колгосп “Перемога”, головою якого був Пекельний Тихін Іванович.

Стрімко розгорталася будівництво соціалізму. Із церковно-приходської виростала семирічна школа, розвивалося сільське господарство, розпочинали свій відлік у майбутнє клуб та бібліотека. Читали Шевченка, Старицького, ставили постановки їх творів на сцені, ходили на танці, співали. Була гармошка і, звичайно ж, наймодніше диво – патефон. Вдалося розшукати і деякі документи часів громадянської війни, фотографії керівників перших органів радянської влади на селі. От тільки голодомор люди пригадують досить туманно, вважаючи, що вижили завдяки лісам та річкам, серед яких вони жили. Тому ті трагічні роки залишилися поки що не висвітленими.

*Наумівка, Корюківка,
Холми...*

*Здригнулися від звістки
громової.*

*І зойкнула земля, узявши
зброю,*

*Й збідніли хати добрими
людьми.*

Ми не бачили війни.
Ми не знаємо її. Але своїх
героїв ми знаємо і розкажемо
про них своїм дітям. Про
воєнне лихоліття нагадує
фрагмент землянки та
чимала кількість експонатів
того періоду. Бо ж край наш
партизанський, **Герої Радянського Союзу –**

і славиться героїзмом і наші односельці

мужністю дорогих серцю земляків. Гордістю села є пам'ять про Героїв Радянського Союзу Лучка М.Т. та Стрільця Ф.М., яких народ наш не забуває.

*А землянка порожня. Нікого нема.
Всі пішли на завдання. Й ніхто не вернувся назад.
Лише стиха зітхає на вітрі берізка німа,
І сідає на мох, наче в марші, листочків парад.
А на столику ще недописаний клаптик листа:
“Я люблю вас. Чекайте. А зараз іду на завда...”
Не дожив-долюбив. Бо землянка й донині пуста,
Й досі в ній озивається доля юнача ота...*

Свідком читання цього листа став Корінь Іван Хомич, командир кулеметного загону партизанського з'єднання ім. М. Попудренка, голова післявоєнного колгоспу. Він та його молодший брат і батько не один місяць сьорбали гірку партизанську юшку.

На стендах – карти-схеми дислокації партизанських загонів та розміщення партизанських баз на Чернігівщині, фотографії героїв-односельців, знімки з дарчим підписом ветерана партизанського руху М.К. Скрипки та двічі Героя Радянського Союзу, колишнього секретаря Чернігівського підпільного обкому партії, командира з'єднання партизанських загонів Чернігівщини О.Ф. Федорова. Не останнє місце займають нагороди, що сяють з-під скла вітрин своєю бентежною чистотою, нагадуючи про пережите. Не заростуть ті стежки, що виводили визволителів на світлу дорогу миру і любові...

В мирі і любові відроджували зруйнований рідний край. І тут теж були свої герої. Нелегкою була повоснна відбудова села. Хотілося відтворити мирні подвиги людей, які віддали всі свої сили на підняття Наумівки. І як завершальний штрих – гіпсове погруддя колишнього голови колгоспу М.Г. Бородавка, завдяки якому село наше піднялося до високого рівня розвитку. А внизу на погрудді безсмертниками відбиваються слова:

*Він господарем був, кажуть люди в селі,
Засвітив і підняв зірку слави з землі.
Вознеслась вона й нині горить маяком
Його пам'яті: вдячністю й вічним добром.*

Коли колгосп став на ноги, в першу чергу його керівник кинув усі сили і кошти на побудову нової школи, дитячого садка, адміністративного корпусу, аптеки, ФАПу, Будинку культури. Завдяки Миколі Григоровичу в селі з'явилися природній газ, гаряча вода, просторі будинки з усіма зручностями, асфальт і... море квітів.

Про перший післявоєнний дитсадок, що складався із двох благодійних зрубів, говорять старі фотографії. А поряд – новий. Аналогічно представлені фото школи, відділу зв'язку, контори колгоспу та сільради, Будинку культури. Не впізнати вже оту Наумівку. А починалося ж усе з отого далекого 46-го року: один тракторець, одна машина, іржаві цвяхи, сокира, пила... Ветеран війни, орденоносець Григорій Лазарович Симончук взув свої довоєнні постоли і кинувся зі своєю бригадою штурмувати нові висоти: збудували курник, потім свиноферму, цегельний завод. І одержували вже мирні державні нагороди бригадир садово-городньої бригади Л.І. Авраменко, вічна трудівниця М.І. Метла, картопляр М.І. Кучер, зоотехнік Н.П. Носенко і ще понад сто наумівчан. Зберігаються тут нагороди за досягнення в сільському господарстві, перехідні червоні прапори, кубки спортсменів-переможців, представлено продукцію галантерейного цеху, що діяв у селі у 1969–1992 рр. Все це наша історія...

Радію, що за допомогою добрих людей, не байдужих до духовної спадщини нашого безсмертного народу, у нас є музейна кімната історії рідного села. Скоро впаде остання хатинка давньої конструкції, скоро занесе господар сокиру над останнім ткацьким верстаком, скоро струхне у господі остання ступа... Але впевнена: наші онуки знатимуть про них, бо всі оці (і багато інших) експонати довго ще німо розповідатимуть про колишнє

життя своїх дбайливих і роботящих господарів отут, у нашій світлиці. А за вікнами ж асфальтовані дороги, газифіковані будинки, автомашини.

Збігають роки, десятиліття, і залишають нам одну лиш пам'ять: за оцими прасками, млинами, прядками стояли наші далекі прародичі, в яких руки і серця не знали спочину задля добробуту людського, а душі схилялись до краси земної і лягали на життєві дороги вишиваною піснею їх доль. І недарма в розділі “Наумівка на сучасному етапі” епіграфом сяють зі стенду слова:

*Як без Корюківки району б не було,
Так без Чернігова немає України.
А в ній Наумівка – моє святе село.
Тут я навек Господар і Людина.*

Вважаю, що всі, хто живе в Наумівці, повинні бути впевненими: їх життя ВАЖЛИВЕ і НЕМАРНЕ. Кожен заслуговує на увагу, повагу і пам'ять. І нехай нема його фотокартки, не занесено його даних про підсумки праці, та шлях пройдено гідно, і його ще буде оцінено. Вже багато знімків заповнює розділ сучасності: піднімається сонце, і в його променях висвітлюються людські досягнення: молодий сад, подарований товариством “Чернігівське земляцтво”, ферми, поросята нової породи, магазини, упорядковані вулиці, і люди: село у праці та дозвіллі. Поряд пишаються нагороди, серед яких і державна пам'ятна медаль “10 років Незалежності України”, яку заслужив трудовий колектив приватного сільгоспідприємства “Злагода”. На столі, вбраному скатертиною сучасного плетива, ще є місце для нових альбомів, а поки що їх там чотири: історії школи, бібліотеки, корінної народної пісні та “Видатні люди села”. Невід'ємною частиною експонатів є виставка народних умільців. Це наші майстри прекрасного принесли свої витвори в дарунок музеєві. Нехай же множаться їх святі справи, добрі діла, котрі знатимуть нащадки! Село живе... І продовжує славні і прекрасні традиції своїх прадідів. І

нехай святиться ім'я його вічне! І нехай не забудеться все, що пережито від самого його народження! І кожному, хто побуває в оцій кімнаті на зустрічі зі своїм минулим і сьогоденням, я говорю створені моїм серцем щирі слова-звертання. І так хочу, щоб вони залишилися в їхніх душах надовго:

*Пригорці чорниці лісової,
І ковток з колодязя води,
Аромат травиці лугової,
Спів пташок і липові меду...
Все це наше. В нас воно і з нами.
І коріння наше – в цій землі.
Бо створить оцими-ось руками
Рідний свій куточок ми змогли.
Кожен тут господар і людина.
І навіщо інші нам краї, –
Є у нас одна, своя родина:
Це село. І всі у ній свої.
Батько-мати, родичі, знайомі –
Різні ми і рідні. Люди ми!
І в селі, немов у ріднім домі,
Будьмо з вами все-таки людьми!*

Відбулося вже урочисте відкриття музейної кімнати. А моя радість була подвійною: все-таки ідея стала реальністю! А ще наша сільська бібліотека є в районі опорною бібліотекою з краєзнавства. І я безмежно щаслива, адже маю що показати в наш нелегкий буденний час і читачам, і колегам, і просто людям, які приходять зазирнути у вічі далекому, але незабутньому і рідному відчуттю. З ним, окрилені духовно, вони виходять і дякують. Хто зітхає, а хто й сльозу втирає. Колишній директор школи, на очах якого виросло вже не одне покоління наумівців, В.Ю. Тебенко, попросив слова перед людьми: “Від імені Миколи Григоровича Бородавка, якому так і не судилося дожити до цього дня, від імені нас, чоловіків, що намагалися, але так і не дійшли до

здійснення мети, із вдячністю схиляюся перед Вами, тендітною жінкою, що змогла довести справу до кінця”...

До сліз зворушили мене його слова. Тому я вклоняюся всім, хто стояв поруч зі мною у ті хвилини, години, дні. Я їм кажу, і скажу іще не раз, що без них – добрих людей, які простягнули разом із щирим серцем руку допомоги, я була б звичайним бібліотекарем, і навіть не краєзнавцем. Отже, я вдячна всім, хто хоч якось став причетним до втілення серйозного, важливого і потрібного задуму. Спасибі вам, люди!

* * *

2005 рік. Більше року минуло відтоді, як музейна кімната відкрила двері відвідувачам. Вона приймала гостей: школярів, ветеранів війни та праці, славних земляків, зацікавлених людей...

Пригадується мені зустріч-спогад колишніх ветеранів праці “З надвечір’я – в полудень”, яку я досі ще не можу забути. Зібралися перші організатори колгоспу ім. В. Чкалова: головний агроном Ю.Г. Жудік, секретар комсомольської організації, делегат багатьох з’їздів колгоспників, головний зоотехнік Н.П. Носенко та ветерани, доля села яким була не байдужою. Слухаєш їхні розповіді – і постають мирні подвиги людей, що хотіли бачити своє село багатим, красивим, життєрадісним. Галині Митрофанівні Симончук було що згадувати, адже вся її велика родина упродовж багатьох десятиліть була в ряду найперших активістів. Ніна Павлівна Носенко подарувала свої цінні записники про роботу сільськогосподарських ланок села, особливо тваринництва.

Упродовж минулого року не зачинялися двері кімнати. В ній відбувалися масові заходи: від краєзнавчих та історико-патріотичних годин, подорожей в минуле та вікторин – до усних журналів, зустрічей з цікавими людьми, ветеранами, творчими особистостями. Після зустрічі з поетесою-наумівчанкою Ганною Пономаренко, в

дарунок залишилася в музеї її книга “Букет для мами”. Про зустріч з ветераном-художником Олексієм Борисовичем Симончуком залишились на згадку подаровані ним картини та розписна дерев’яна скринька. Важливу допомогу відчула я від вишивальниці і невтомної трудівниці-ветерана Марії Іванівни Метли. Не тільки вишиванки, домоткані експонати та предмети домашнього вжитку прикрасили музейну кімнату завдяки їй. Її цінні поради та побажання стали корисними при подальших планах роботи.

Музейна кімната стала місцем проведення багатьох заходів з циклу “До 60-річчя Великої Перемоги”.

**Учасники години патріотичного виховання
“Доки ви, ветерани, між нас...”**

Симончук В.С., Симончук Г.Л., Шевченко П.І., Тебенко В.Ю.

*Фронтових доріг було багато.
Та мета єдина – Перемога.
Це потрібно вам, нащадкам, знати,
Й берегти ту праведну дорогу.*

Вирує сільське життя. Ми тут живемо. І нам ростити молодий сад, який воздасться колись великими і величними плодами – вдячністю майбутніх поколінь. Зробіть і ви крок назустріч майбутньому, озирнувшись у минуле. І вас теж не забудуть...

*...Нам не забути гордості батьків.
Нам пам'ятати їхні долі треба,
Щоб зрозуміти суть буття віків,
І бути собою. Не для них – для себе.*

*Щоб відповісти правнукам могли
Хто ми такі в своїй господі милій,
Щоб зберегти усе, що берегли
Козак Наум, або отець Василій...*

*Чи знати нам, як пізно, при свічі
Чинили посуд, вишивали, пряли,
І як збирались потай уночі
Та про тяжке життя пісні співали.*

*Нам ТРЕБА все це, люди, зберегти.
Й у пам'яті віків закарбувати,
У день прийдешній з гордістю іти
Й ім'я своє достойно вимовляти!*

О. Лантух
с. Наумівка
Березень 2005 р.